

ПОГОРЕЛОВ

Владислав Сергійович
Vladyslav7007@ukr.net

УДК 336.146:352

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ:
ДОСВІД УКРАЇНИTHE FEATURES OF LOCAL BUDGET FINANCIAL CONDITION
EVALUATION: EXPERIENCE OF UKRAINE

аспірант, КНЕУ

Стаття присвячена визначенню особливостей оцінки фінансового стану місцевих бюджетів в Україні. В статті проведено моніторинг українського досвіду оцінки фінансового стану окремих територіальних громад.

Статья посвящена определению особенностей оценки финансового состояния местных бюджетов в Украине. В статье проведён мониторинг украинского опыта оценки финансового состояния отдельных территориальных общин.

The present article is dedicated to determination of local budgets financial condition evaluation peculiarities in Ukraine. In the article Ukrainian experience of individual territorial communities' financial condition evaluation is monitored.

Ключові слова: оцінка, територіальна громада, фінансовий стан

Ключевые слова: оценка, территориальная община, финансовое состояние

Keywords: evaluation, territorial community, financial condition

ВСТУП

У науковій літературі питання щодо оцінки фінансового стану місцевих бюджетів висвітлюється досить обмежено. Основна увага приділяється методиці оцінки фінансової стійкості чи фінансової спроможності місцевих бюджетів. Навіть в останніх публікаціях з бюджетного моніторингу, такі автори, як Л.Б. Рябушка та В.В. Койло [1], Л.В. Фещенко [2], О.Б. Снісаренко, А.О. Гавриленко та О.В. Гребенікова [3], В.І. Щербакова та Г.М. Манеров [4], а також інші науковці достеменно не з'ясовують зміст та сутність оцінки фінансового стану місцевих бюджетів в Україні.

МЕТА РОБОТИ полягає у визначенні особливостей оцінки фінансового стану місцевих бюджетів в Україні.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи стали матеріали експертизи Міжнародного центру перспективних досліджень, а також публікації у наукових та періодичних виданнях з обраного напрямку дослідження.

При проведенні дослідження використано методи аналізу та порівняння, графічний та коефіцієнтний метод. Вибір на користь окремих обласних центрів здійснювався за критерієм повноти інформаційного забезпечення такої оцінки та доступності вихідних релевантних даних за період 2010-2016 рр. на момент здійснення оцінки показників фінансової децентралізації місцевих бюджетів в Україні.

РЕЗУЛЬТАТИ

Відповідно до світової практики важливим компонентом прогнозування показників бюджету є багатоаспектний факторний аналіз формування доходної бази бюджету і застосування комбінованого підходу у

прогнозуванні та плануванні показників бюджету. Погоджуємось, що через специфіку планування та прогнозування доходів бюджету в розрізі їх структури необхідне використання різних методів для визначення очікуваних значень доходів. Зокрема неподаткові надходження та доходи від операцій з капіталом на практиці вважаються найменш прогнозованими через труднощі їх систематичного співвіднесення з певною базою через нестійку динаміку таких надходжень, що зумовлює використання умовних результатів експертних оцінок суб'єктивного характеру [5, с. 405].

Окрім того, міжнародний досвід підтверджує необхідність оцінки фінансового стану місцевих бюджетів, результати якого використовуються для потреб прогнозування показників бюджетної системи в цілому, а також надання рекомендацій для покращення діяльності органів місцевої влади. Так, серед показників для оцінки бюджетних видатків і доходів у Австралії, Великобританії, США, Франції використовуються співвідношення фактичних значень сукупних видатків та доходів, структури видатків та доходів відповідно у порівнянні із запланованими у бюджеті. Такі фінансові коефіцієнти оцінки фінансового стану місцевих бюджетів, як коефіцієнти ліквідності, заборгованості та фінансового стану використовуються скрізь, водночас коефіцієнти покриття не використовуються у Франції, а коефіцієнти ефективності – у Великобританії та Франції. У США додатково використовуються й коефіцієнти життєздатності економіки, фінансової незалежності та гнучкості, а також продуктивності муніципалітетів [6, с. 84-85].

В Україні експертами Міжнародного центру перспективних досліджень був адаптований досвід Інституту економічних і соціальних реформ у сфері оцінки фінансового стану країв та адміністративних центрів у Словаччині [7]. Тому в рамках проекту «Прозорі,

фінансово здорові і конкурентоспроможні муніципалітети в Україні» публікуються статистичні масиви даних про фінансове здоров'я 24 областей та їх адміністративних центрів України (надані Міністерством фінансів України, Державною казначейською службою та фінансовим керівництвом місцевих органів влади), а також проводиться аналіз їх фінансової стабільності за 4 групами бюджетних показників (основні показники, бюджетна залежність, показники на 1

жителя, інші показники), 3 групами бюджетних даних про надходження та витрати.

Окрім того, щорічний рейтинг досліджуваних областей та їх адміністративних центрів України формується за 10-бальною шкалою відповідно до отриманих значень показників фінансового становища, до яких відносяться показники основного балансу, забезпечення загального боргу та податкової спроможності (рис. 1).

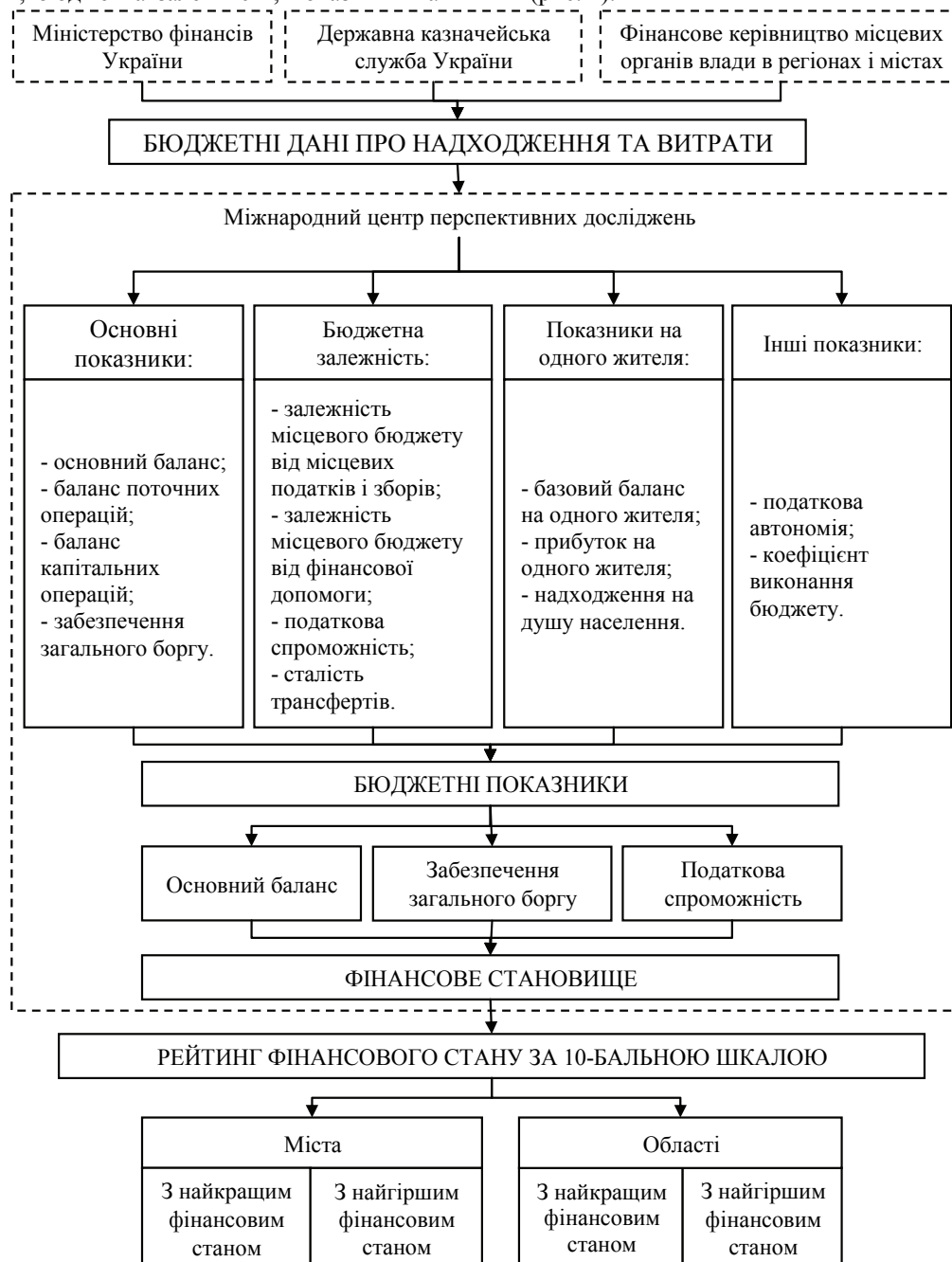

Рис. 1. Послідовність оцінки фінансового стану місцевих бюджетів України за методикою Міжнародного центру перспективних досліджень

Так, протягом 2010-2016 рр. за методикою Міжнародного центру перспективних досліджень за 10-бальною шкалою найкращий фінансовий стан місцевих бюджетів серед досліджуваних міст найчастіше був встановлений експертами за показниками міських бюджетів Ужгорода (4,9-8,4 балів), Хмельницького

(5,4-6,7 балів), Вінниці (3,8-7,1 балів), Львова (4,3-7,2 балів) та Житомира (4,4-7,0 балів), тоді як середній показник фінансового стану міст протягом аналізованого періоду не перевищував 3,3-7,0 балів із 10 можливих (рис. 2).

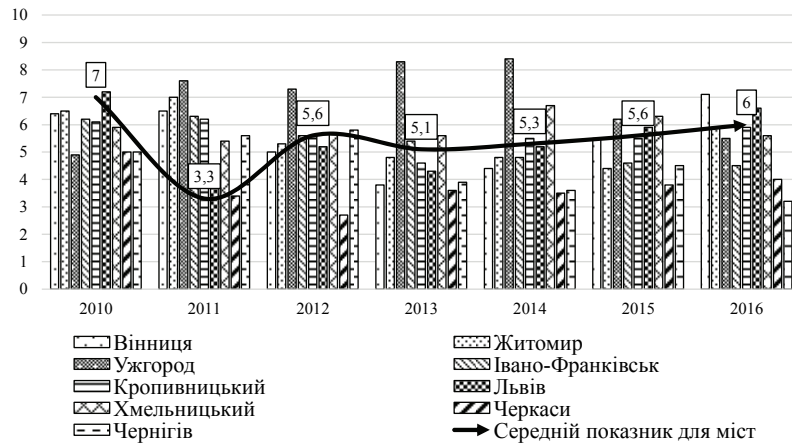

Рис. 2. Рейтинг фінансового стану бюджетів окремих міст України у період 2010-2016 рр., бали

Підсумковий рейтинг фінансового стану бюджетів окремих міст України у період 2010-2016 рр. визначається як середнє арифметичне значень факторних показників основного балансу, забезпечення загального боргу та податкової спроможності міст, виражених у балах. Так, якщо значення показника основного балансу бюджету міста від'ємне та не перевищує дефіцит у розмірі 5 %, то таке місто отримує нульо-

вий рейтинг. Коли значення такого показника поліпшується, а ризик для міста знижується, тоді відбувається лінійне зростання значень показника основного балансу бюджету міста. Таким чином, якщо значення показника основного балансу бюджету міста позитивне, тоді місто отримує оцінку вищу, ніж 5 балів (рис. 3).

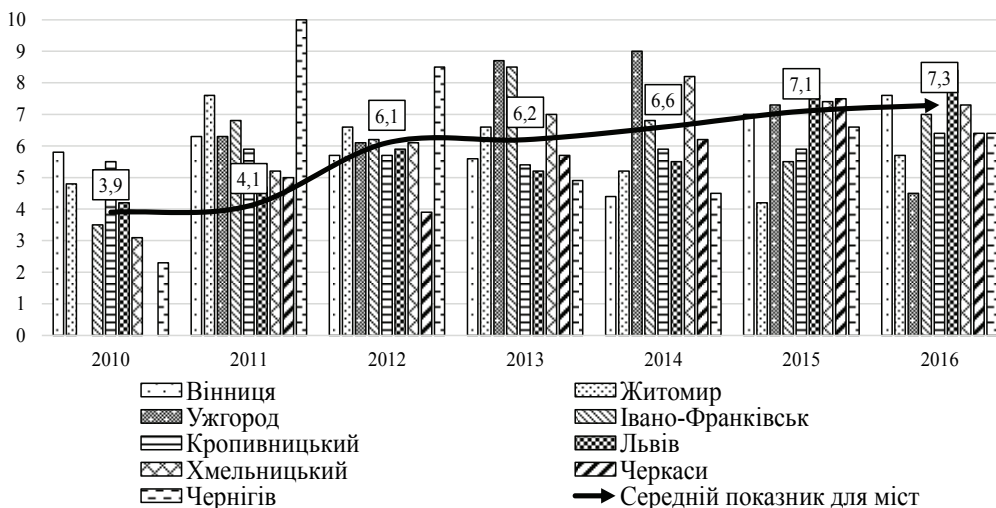

Рис. 3. Рейтинг показника основного балансу бюджету окремих міст України у період 2010-2016 рр., бали

Протягом 2010-2016 рр. за 10-бальною шкалою найчастіше найкращий показник основного балансу, який демонструє дефіцит / профіцит бюджету тої чи іншої територіальної громади, був встановлений експертами за показниками міських бюджетів Хмельницького (3,1-8,2 балів), Івано-Франківська (3,5-7,0 балів) та Житомира (4,8-7,6 балів), тоді як середній показник основного балансу міст протягом аналізованого періоду не перевищував 3,9-7,3 балів із 10 можливих. Отримані результати доводять здатність місцевих бюджетів щодо покриття власних поточних та капітальних витрат за рахунок використання поточних

надходжень, а також доходів від капіталу.

За допомогою показника забезпечення загального боргу як другого факторного компонента показника фінансового стану бюджетів окремих міст України у період 2010-2016 рр. визначається рівень покриття громадою боргів завдяки власним надходженням у бюджет. Якщо такого показника нульове, місту присвоюється 10 балів. Коли величина загального боргу міста досягає або перевищує поріг 20%, значення другого компонента показника фінансового стану бюджетів окремих міст України у період 2010-2016 рр. буде дорівнювати нулю (рис. 4).

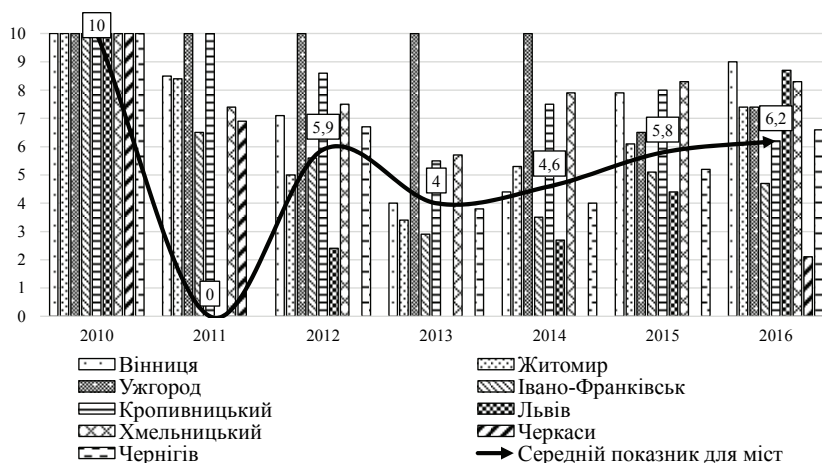

Рис. 4. Рейтинг показника забезпечення загального боргу бюджету окремих міст України у період 2010-2016 рр., бали

Так, найвищий рівень покриття громадою міста боргів завдяки власним надходженням у бюджет демонструють міські бюджети Ужгорода (6,5-10 балів), Хмельницького (5,7-8,3 балів) та Кропивницького (5,5-8,6 балів). Якщо бюджет м. Львова наближається до критичного значення загального боргу, то бюджетні показники м. Черкаси стабільно перевищують поріг 20% протягом аналізованого періоду.

Третій факторний показник фінансового стану – податкова спроможність місцевих бюджетів розраховується як співвідношення витрат місцевого бюджету та податкових надходжень за звітний період. Якщо таке співвідношення становить до 30 %, то місту присвоюється нульовий рейтинг за цим показником. Відповідно, коли значення показника податкової спроможності місцевого бюджету перевищує 70 %, така оцінка рівна 10 балам (рис. 5).

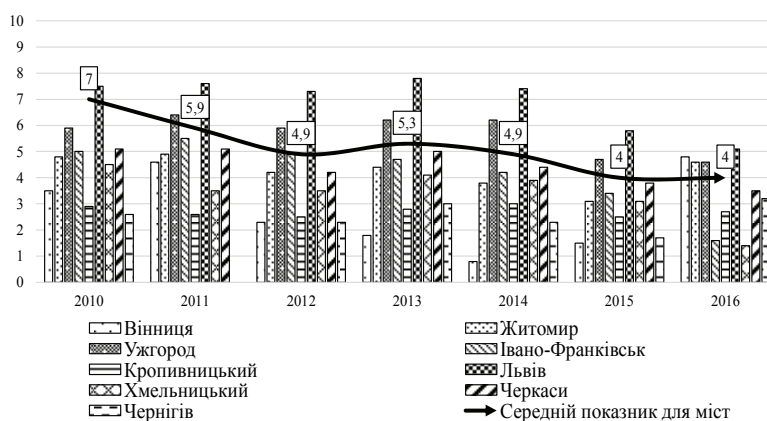

Рис. 5. Рейтинг показника податкової спроможності бюджету окремих міст України у період 2010-2016 рр., бали

Протягом 2010-2016 рр. найкращі показники податкової спроможності були встановлені за показниками міського бюджету Львова (5,8-7,8 балів) та Ужгорода (4,6-6,4 балів), тоді як середній показник податкової спроможності міст протягом аналізованого періоду не перевищував 4,0-7,0 балів із 10 можливих. Отримані результати доводять спадну динаміку зміни низької здатності досліджуваних місцевих бюджетів щодо покриття власних витрат за рахунок використання надходжень, отриманих з податкових джерел.

ВИСНОВКИ

Тобто, оцінка фінансового стану окремих місцевих бюджетів забезпечує результати, які використовуються для потреб прогнозування показників бюджетної системи в цілому. Завдяки такому підходу можливо рухатися в напрямку встановлення рейтингу

фінансового стану місцевих бюджетів України за 10-бальною шкалою.

Зазначений методологічний підхід доцільно враховувати при підготовці стандартів бюджетного моніторингу. На першому етапі можливо обмежитися відповідними методичними рекомендаціями Міжнародного центру перспективних досліджень стосовно оцінки показників основного балансу, забезпечення загального боргу та податкової спроможності окремих місцевих бюджетів.

Список використаних джерел

1. Рябушка Л.Б. Аналітична оцінка фінансової спроможності місцевих бюджетів у забезпеченні соціально-економічного розвитку регіонів / Л.Б. Рябушка, В.В. Койло // Бізнес Інформ. – 2013. – № 11. – С. 148-155.

2. Фещенко Л.В. Оцінка фінансової стійкості місцевого бюджету / Л.В. Фещенко // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2013. – № 2. – С. 143-146.
3. Снісаренко О.Б. Оцінка фінансової стійкості місцевих бюджетів / О.Б. Снісаренко, А.О. Гавриленко, О.В. Гребенікова // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі. – 2010. – № 1. – С. 18-27.
4. Щербакова В.І. Проблеми оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів в умовах ринкової економіки / В.І. Щербакова, Г.М. Манєров // Економічний вісник Донбасу. – 2011. – № 2. – С. 94-99.
5. Федосов В.М. Бюджетна система: підручник / В.В. Бабіченко, Л.П. Гладченко, Г.М. Котіна, К.В. Павлюк та ін.; за ред. В.М. Федосова, С.І. Юрія. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 871 с.
6. Костирко Л.А. Методичні засади комплексного аналізу фінансової стійкості місцевих бюджетів / Л.А. Костирко, Н.Ю. Велентейчик // Фінансовий простір. – 2016. – № 1 (21). – С. 83-90.
7. Прозорість бюджетів регіонів та їхніх регіональних центрів в Україні [Електронний ресурс] / Прозорі, фінансово здорові і конкурентоспроможні муніципалітети в Україні. – Режим доступу: <http://budgets.icps.com.ua/>